

gælder som nævnt i pkt. 3.1.1, hvor et tvangsindgreb foretages uden forudgående retskendelse.

I relativt få tilfælde findes der i lovgivningen krav om, at et tvangsindgreb uden for strafferetsplejen kun kan ske efter forudgående retskendelse. Som eksempel kan nævnes konkurrencelovens § 18, stk. 3, hvorefter Konkurrencestyrelsens kontrolundersøgelser kun kan finde sted efter indhentet retskendelse. Et andet eksempel er bygningsfredningslovens § 32, hvorefter miljøministeren eller den, der bemyndiges hertil, har adgang til offentlige og private bygninger for at tilvejebringe oplysninger til brug for afgørelser i henhold til loven. Det fremgår af det høringsvar, som Kulturministeriet har afgivet til Retssikkerhedskommissionen, at bestemmelsen fortolkes således, at der kræves retskendelse, jf. side 123 i bilagsdelen til betænkningen.

Der kan rejses det spørgsmål, om kommissionens forslag til regler om tvangsindgreb bør udvides til også at gælde i sådanne tilfælde, hvor forvaltningsmyndighedernes tvangsindgreb uden for strafferetsplejen sker på baggrund af forudgående retskendelse. Som anført i pkt. 3.1.1 har kommissionen – i overensstemmelse med regeringsgrundlaget fra 2001 og kommissoriet for dens arbejde – ikke skullet overveje dette spørgsmål.

De retssikkerhedshensyn, der ligger bag kommissionens forslag, kan efter Justitsministeriets opfattelse tale for, at der også bør indføres regler om forvaltningens anvendelse af tvangsindgreb inden for de – som nævnt relativt få – områder, hvor der stilles krav om forudgående retskendelse.

Da Retssikkerhedskommissionen ikke har skullet behandle dette spørgsmål, har der imidlertid ikke været lejlighed til på nuværende tidspunkt nærmere at gennemgå og overveje, om indførelsen af regler om forvaltningens anvendelse af tvangsindgreb kan rejse særlige problemstillinger på de forvaltningsområder, hvor der kræves forudgående retskendelse.

På den baggrund foreslås det – på linie med kommissionens lovudkast – at reglerne om forvaltningens anvendelse af tvangsindgreb ikke skal omfatte tvangsindgreb, som foretages efter indhentet retskendelse. Samtidig vil Justitsministeriet i samarbejde med de berørte myndigheder tage initiativ til at overveje, om det på et senere tidspunkt bør foreslås at udvide lovens anvendelsesområde, således at de foreslåede regler om tvangsindgreb helt eller delvist også vil gælde i tilfælde, hvor der er krav om forudgående retskendelse. Resultatet af disse overvejelser vil foreligge i forbindelse med den evaluering, som iværksættes i begyndelsen af 2006 (det vil sige 1 år efter lovens ikrafttræ-

den 1. januar 2005), og som er omtalt nedenfor i pkt. 9.1 om de økonomiske og administrative konsekvenser.

Et andet spørgsmål er, i hvilket omfang der i lovgivningen bør gælde krav om forudgående retskendelse i forbindelse med tvangsindgreb uden for strafferetsplejen. Herom henvises til pkt. 3.3.2 nedenfor.

3.2. Adgangen til at foretage tvangsindgreb

3.2.1. Gældende ret

Der findes ikke i dansk ret generelle regler om forvaltningsmyndigheders adgang til at foretage tvangsindgreb uden for strafferetsplejen. I en lang række love er der imidlertid hjemmel til, at forvaltningsmyndigheder – typisk uden forudgående retskendelse – kan foretage en række forskellige tvangsindgreb uden for strafferetsplejen.

Som eksempel kan nævnes byggelovens § 19, hvorefter kommunalbestyrelsen uden retskendelse bl.a. kan forlange adgang til privat ejendom for at undersøge, om der er sket overtrædelse af loven mv. Et andet eksempel er arbejdsmiljølovens § 76, stk. 2, hvorefter Arbejdstilsynet har adgang til offentlige og private arbejdssteder i det omfang, det er påkrævet for, at tilsynet kan varetage dets opgaver, og efter skattekontrollovens § 6, stk. 4, har skattemyndighederne adgang til hos erhvervsdrivende, der fører regnskab, og enhver juridisk person at gennemgå deres regnskabsmateriale med bilag mv., der kan have betydning for skatteligningen.

Størstedelen af de eksisterende bestemmelser om forvaltningsmyndigheders adgang til at iværksætte tvangsindgreb er begrundet i kontrollens hensyn. Det vil sige, at formålet med bestemmelserne er at sikre, at myndighederne kan udøve en effektiv kontrol med overholdelsen af de gældende regler på de enkelte forvaltningsområder.

I visse tilfælde er bestemmelser om myndighedernes adgang til at foretage tvangsindgreb begrundet i andre hensyn end kontrollens hensyn. F.eks. har forvaltningsmyndigheder undertiden adgang til at iværksætte tvangsindgreb med henblik på fuldbyrdelse af en afgørelse eller at iværksætte sådanne indgreb i visse særlige nødretningslignende situationer, hvor det må anses for påkrævet at gribe ind.

I dag findes ca. 185 love og bekendtgørelser mv., der indeholder bestemmelser, som giver hjemmel til uden forudgående retskendelse at foretage tvangsindgreb omfattet af grundlovens § 72.

Der henvises i det hele til betænkningens kapitel 4, der behandler de gældende regler om myndighedernes